

Діагностика сформованості лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників

Кодлюк Л. І.¹

Опубліковано	Секція	УДК
23.12.2025	Освіта/Педагогіка	811.112.2'272:005.336.2-053.6

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18466317>

Анотація: У статті представлено процес діагностики сформованості лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників. З цією метою досліджено суть поняття «методичний експеримент» та окреслено етапи експериментального навчання: підготовку й організацію експерименту; проведення експерименту; констатацію результатів дослідження; аналіз та інтерпретацію отриманих результатів; перевірку достовірності отриманих даних методами математичної статистики. Сформульовано гіпотезу, визначено мету і завдання експериментального навчання. Проведений методичний експеримент охарактеризовано як природний вертикальний горизонтальний відкритий. Розглянуто варійовані і неварійовані величини заявленого експериментального навчання. Представлено два варіанти методики формування лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників (варіант А реалізується через індуктивний підхід; варіант Б – через дедуктивний). Описано фази проведення експерименту – передекспериментальний зріз, власне експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз, опитування здобувачів освіти. Визначено критерії сформованості лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників – «лінгвосоціокультурна обізнаність». «ступінь повноти розуміння лінгвосоціокультурної інформації в усному спілкуванні німецькою мовою». Розроблено засоби діагностики зазначеної якості. Проаналізовано результати післяекспериментального опитування. Вказано, що діагностичні процедури передбачали також систематичні спостереження за освітнім процесом, бесіди з учителями, викладачами і здобувачами освіти тощо.

Ключові слова: усне спілкуванні німецькою мовою старшокласників; лінгвосоціокультурна компетентність; методичний експеримент; експериментальне навчання; діагностичний інструментарій.

¹ завідувач навчально-методичного кабінету, викладач Тернопільського фахового коледжу харчових технологій і торгівлі, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8386-9139>

Diagnostics of the formation of linguistic and sociocultural competence in oral communication in German among high school students

Abstract. The article deals with the process of diagnosing the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students. For this purpose, the essence of the concept of a methodological experiment has been investigated, and the stages of experimental instruction have been developed, namely: preparation and organization of the experiment; implementation of the experiment; ascertainment of research results; analysis and interpretation of the obtained data; and verification of the reliability of the results using methods of mathematical statistics. As a result, the hypothesis, the aim, and the objectives of the experimental instruction have been formulated and determined. The conducted methodological experiment has been characterized as natural, vertical, horizontal, and open. Variable and non-variable factors of the declared experimental instruction have been analyzed. Two variants of the methodology for the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students have been presented (Variant A is implemented through an inductive approach; Variant B through a deductive approach). The phases of the experiment have been described, including the pre-experimental assessment, experimental instruction proper, post-experimental assessment, and a survey of learners. The criteria for the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students have been defined, namely linguosociocultural awareness and the degree of completeness of understanding linguosociocultural information in oral communication in German. Diagnostic tools for assessing the stated competence have been developed. The results of the post-experimental survey have been analyzed. It has been indicated that the diagnostic procedures also included systematic observation of the educational process, interviews with teachers and learners, etc.

Keywords: oral communication in German of high school students; linguosociocultural competence; methodological experiment; experimental instruction; diagnostic tools.

Вступ

Показник здатності й готовності учнів старшої школи (СШ) до іншомовного міжкультурного спілкування – сформованість лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСК) на рівні В1 (Threshold / Рубіжний).

Відтак пропонуємо авторську методику формування ЛСК у поєднанні з усним спілкуванням німецькою мовою (НМ) старшокласників. Іншомовне навчання у контексті заявленого експериментального навчання актуалізує розробку науково обґрунтованого діагностичного інструментарію та критеріїв оцінювання соціолінгвістичних, соціокультурних та соціальних знань, навичок та умінь.

Проблема змісту та структури ЛСК не є новою у науці. Вона стала предметом активного вивчення у напрацюваннях Н. Ф. Бориско, М. В. Дуки, Н. Б. Нацюк, С. І. Шукліної та ін. Аналізу культурологічно спрямованого навчання у СШ присвячені праці С. А. Бігунової, А. Й. Гордєєвої, Н. В. Осадчої, В. Г. Редька та ін. Особливості усного іншомовного спілкування неодноразово висвітлювали О. Б. Бігич, Г. Е. Борецька, Н. К. Скляренко, В. В. Черниш та ін.

Проаналізовані в науковій джерельній базі теоретико-методичні положення стали основою для визначення ефективності запропонованої нами методики формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників. З огляду на зазначене проведено методичний експеримент, який відбувався відповідно до вимог і положень теорії фундації експериментального дослідження, обґрунтованих В. І. Євдокімовим [1], С. О. Сисоєвою [12], В. М. Шейко [15] та ін. Окрім цього ми опирались також результати досліджень І. П. Задорожної [3], М. Б. Нацюк [8], Н. В. Осадчої [10], В. В. Черниш [14] та ін., у межах яких теж здійснювалося експериментальне навчання.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та висвітленні діагностики сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.

Результати

Методисти іноземних мов і культур (ІМіК) визначають експеримент як основний метод дослідження, що дає змогу довести чи спростувати наукове припущення (гіпотезу) [6, с. 312–313; 12, с. 123]; це науково поставлений дослід, заснований на реальному вивченні варіювання явища, яке досліджується, при можливому урівноваженні усіх інших значущих факторів [9, с. 47]. Характерним для методичного експерименту є проведення вимірювання вихідного та заключного стану навченості здобувачів освіти [4, с. 95].

Враховуючи запропоновані О. Б. Бігич та ін. фази проведення експерименту – організацію, реалізацію, констатацію та інтерпретацію [5, с. 48], експериментальне навчання здійснювалося нами у п'ять етапів:

- підготовка та організація експерименту;
- проведення експерименту;
- констатація результатів дослідження;
- аналіз та інтерпретація отриманих результатів;
- перевірка достовірності виявлених даних методами математичної статистики.

На етапі підготовки та організації експерименту було сформульовано гіпотезу, яка ґрунтується на припущенні, що високого рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників можна досягти за умов реалізації запропонованої нами методики шляхом інтегрованого формування соціолінгвістичної, соціокультурної, соціальної компетентностей та компетентностей в говорінні й аудіюванні; поетапного формування відповідних знань, навичок та умінь (згідно з індуктивним та дедуктивним підходами); використання розробленої системи вправ на культурно-орієнтованому матеріалі, відібраному відповідно до науково обґрунтованих критеріїв.

Мета методичного експерименту полягала в перевірці у природніх умовах достовірності висунутої нами гіпотези.

Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання наступних завдань:

1. Проведення констатувального зрізу для визначення вихідного рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.
2. Здійснення експериментального навчання ЛСК в усному спілкуванні НМ учнів старшої школи (СШ) відповідно до розробленої нами методики.
3. Проведення післяекспериментального зрізу сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.
4. Порівняльний аналіз результатів обох зрізів з метою визначення ефективності запропонованої методики.
5. Підготовку рекомендацій щодо застосування авторської методики формування ЛСК в усному спілкуванні НМ учнів СШ.

Слідом за ученими [3, с. 317; 14, с. 343] проведений ними експеримент визначаємо як природний вертикальний горизонтальний відкритий. Експериментальне навчання було природним, оскільки проводилося у чотирьох закладах освіти, де НМ вивчається як перша ІМ. Експеримент характеризується як вертикальний, оскільки передбачав порівняння вихідного та заключного рівнів сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників; горизонтальний, адже включав перевірку та порівняння запропонованих варіантів методики; відкритий – можливість певних змін у процесі навчання.

Експеримент проводився з дотриманням варійованих та неварійованих величин. Так, варійованою величиною нами було визначено послідовність пред'явлення і

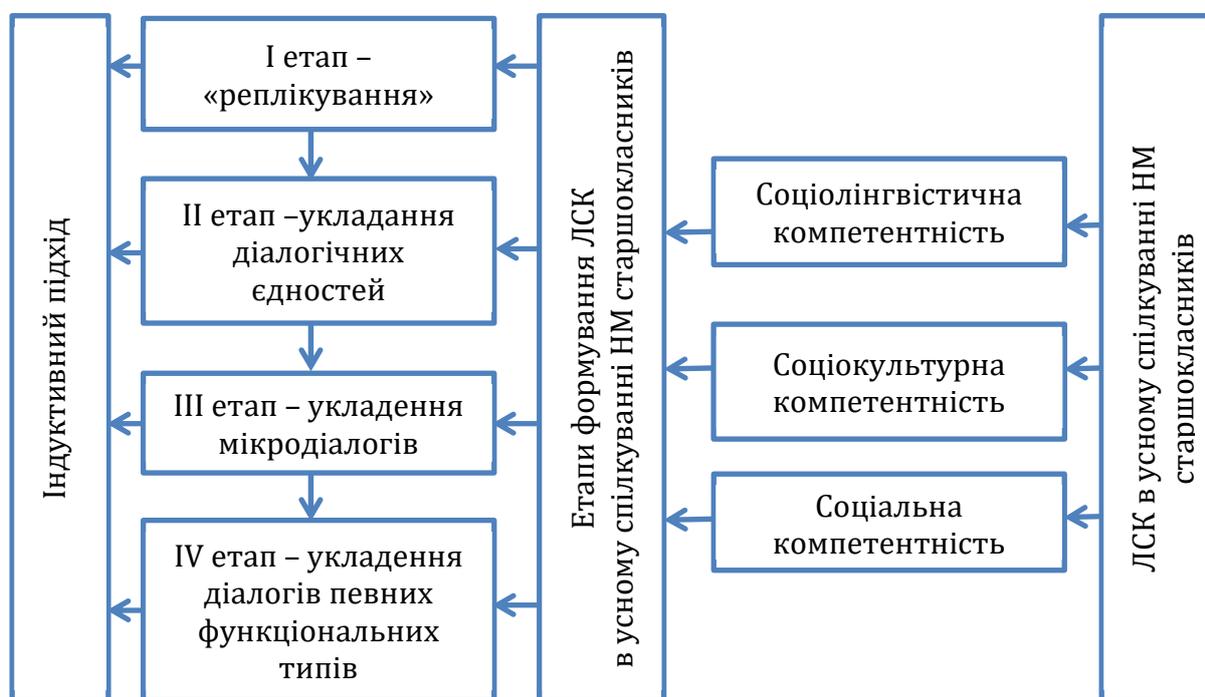
виконання вправ на формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників, що відповідають варіантам методики А та Б (рис. 1.1).

Так, перший варіант методики реалізувався через індуктивний підхід – ознайомлення старшокласників із окремими репліками діалогічних едностей та подальшим засвоєнням змісту діалогу в цілому на основі запропонованих комунікативних ситуацій. Другий – через дедуктивний підхід – оволодіння цілісними діалогами певних функціональних типів, які стають еталоном для побудови власних висловлювань в аналогічних ситуаціях усного спілкування. В обох випадках запропонований матеріал був насичений мовними й мовленнєвими засобами з національно-культурною семантикою різних рівнів, містив країнознавчу та соціокультурну інформацію, враховував соціальний компонент. Додамо, що зазначені підходи не суперечать один одному і широко застосовуються у методиці ІМіК.

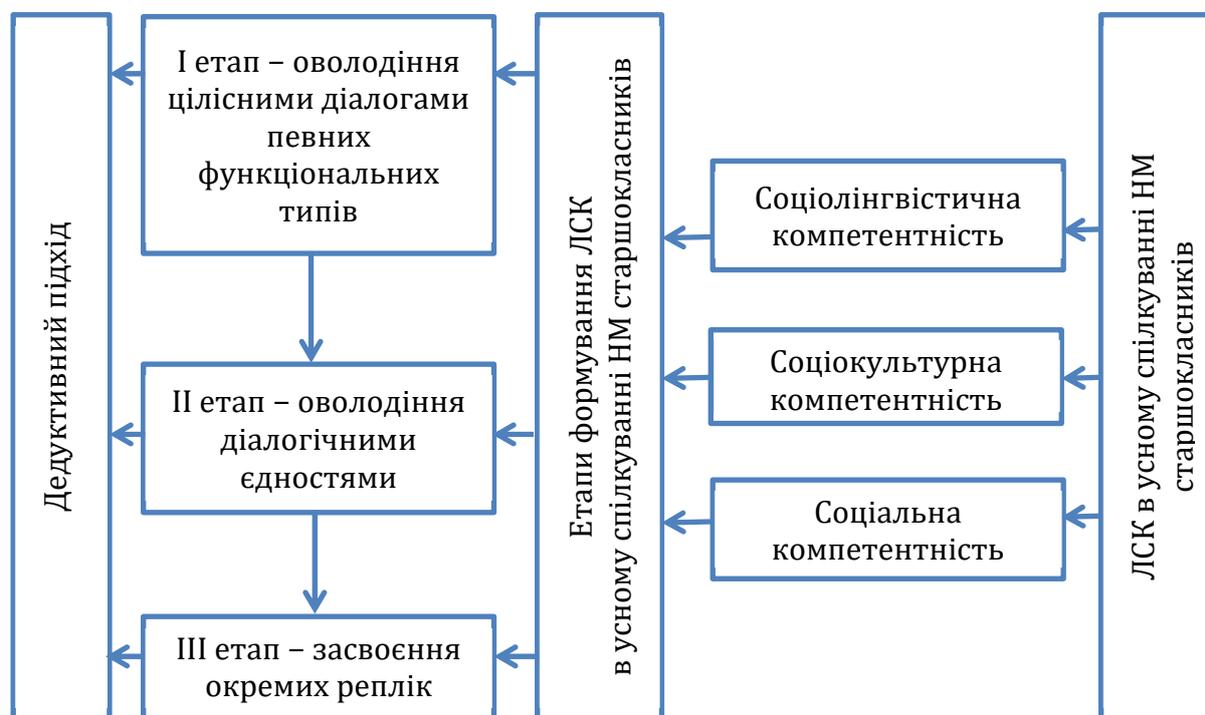
До неварійованих величин відносимо кількісний склад учасників експериментального навчання – 4 експериментальні групи (ЕГ); тривалість / загальна кількість годин експериментального навчання; завдання доекспериментального та післяекспериментального зрізів; вихідний рівень сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ ЕГ; систему вправ для формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників; критерії оцінювання рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників; експериментатора-викладача.

Наступний етап – проведення експерименту – містив у собі чотири фази: передекспериментальний зріз, власне експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз та опитування здобувачів освіти.

Варіант методики А

Варіант методики Б

Рис. 1.1. Варіанти методики формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників

Експеримент проводився протягом 2023–2024 навчального року у двох закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), а також у двох закладах фахової передвищої освіти, де навчаються студенти, які здобувають повну загальну середню освіту. Базою для проведення експериментального дослідження слугував навчальний предмет «Німецька мова». Експериментальне навчання становило 70 академічних годин.

Розглянемо більш детально зміст і структуру експериментального навчання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Зміст і структура методичного експерименту формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників

Фаза експерименту	Час проведення	Обсяг часу в кожній ЕГ	Основні завдання
Перед-експериментальний зріз	11.09.2023 – 15.09.2023	45 хв.	Визначити вихідний рівень сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.
Експериментальне навчання	18.09.2023 – 17.05.2024	70 год.	Перевірити ефективність двох варіантів методики формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.

Після-експериментальний зріз	20.05.2024 – 24.05.2024	45 хв.	Визначити досягнутий рівень сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.
Після-експериментальне опитування учасників експерименту	20.05.2024 – 24.05.2024	≈ 30 хв.	Дослідити думку здобувачів освіти щодо заявленої методики.

З метою діагностики рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників на початку експериментального навчання проведено передекспериментальний зріз. Для цього нами розроблено відповідний діагностичний інструментарій. Підготовка цього інструментарію передбачала: 1) обґрунтування рівня володіння НМ учнів СШ у ЗЗСО; 2) визначення об'єктів діагностики ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників; 3) відбір відповідних критеріїв оцінювання; 4) розробку засобів діагностики зазначеної якості.

В основу діагностики покладена шкала вказаних у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти рівнів володіння ЛСК [2, с. 121] та основні положення, викладені у чинній програмі [7]. Згідно з цими нормативними документами випускники ЗЗСО досягають рівня В1 (Threshold / Рубіжний) [7, с. 4]. Відтак вони можуть виконувати й реагувати на широкий спектр мовленнєвих функцій, вживаючи найзагальніші вирази і висловлювання у нейтральному реєстрі; здатні усвідомлювати основні правила ввічливості та діяти відповідно до них; розуміти найважливіші відмінності між звичаями, звичками, цінностями тощо, характерними для чужої і рідної культур [2, с. 121].

Визначаючи об'єкти діагностики сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників, опираємося на твердження В. В. Черниш. У світлі досліджуваної проблеми науковець розглядає ці об'єкти як перелік умінь, які формуються під час навчання в ЗЗСО і представлені у чинній державній програмі з ІМ для певного типу навчального закладу та кожного етапу навчання, зокрема початкова, основна і старша школа [13, с. 10].

ЛСК – невід'ємний компонент ІКК, відтак контроль рівня її сформованості здійснюється під час різних видів контролю рівня сформованості мовних і мовленнєвих компетентностей – поточного, тематичного, рубіжного, підсумкового [5, с. 442]. Об'єктами контролю у цьому контексті виступають структурні компоненти ЛСК – соціолінгвістичний, соціокультурний та соціальний. О. Б. Бігич та ін. націлюють на те, що такий контроль першочергово має охоплювати перевірку засвоєння соціолінгвістичних, країнознавчих, соціокультурних і культурологічних знань, адже від ступеня володіння ними залежить досягнення взаєморозуміння під час усного спілкування ІМ та успішність сприйняття почутого. Окрім цього, доцільно також діагностувати, як стверджують методисти, рецептивне і репродуктивне володіння відповідними навичками і вміннями [5, с. 442]. Соціальна компетентність перевіряється в основному опосередковано, у процесі контролю розуміння текстів для читання та аудіювання [5, с. 169].

Успішність контролю значною мірою залежить від наявності науково обґрунтованих критеріїв, необхідних для визначення показників навчальних досягнень здобувачів освіти. Усталено, що такі критерії розробляються для кожної компетентності окремо.

Визначаючи критерії оцінювання рівня сформованості ЛСК, ми виконали таку аналітико-синтетичну діяльність:

- проаналізували орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти [7, с. 41; 11];
- вивчили критерії оцінювання рівня сформованості ЛСК інтегровано з іншими складовими ІКК, описані у наукових працях вітчизняних дослідників [8, с. 137–138; 10, с. 191–192];
- розглянули критерії сформованості компетентності в діалогічному мовленні [5, с. 339–340; 6, с. 253–254].

На основі отриманих результатів окреслено критерії оцінювання рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Критерії оцінювання рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників

Критерії оцінювання	Об'єкти контролю	Бали
Лінгвосоціокультурна обізнаність	Соціолінгвістичні знання	3
	Соціокультурні знання	
	Соціокультурні знання	
Ступінь повноти розуміння лінгвосоціокультурної інформації в усному спілкуванні НМ	Соціолінгвістичні навички та вміння	9
	Соціокультурні навички та вміння	
	Соціальні навички та вміння (перевіряються опосередковано)	
Всього		12

Так, володіння соціолінгвістичними, соціокультурними та соціальними знаннями визначаємо за критерієм «лінгвосоціокультурна обізнаність». Критерій «ступінь повноти розуміння лінгвосоціокультурної інформації в усному спілкуванні НМ» передбачає оцінювання соціолінгвістичних, соціокультурних і соціальних навичок та умінь.

Узагальнимо також якісні (1) й кількісні (2) показники володіння ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників:

1. ступінь узгодженості висловлювань із заданою темою / ситуацією; повнота відображення теми / ситуації; правильність та різноманітність (рівень мовленнєвої творчості) вживання мовних і мовленнєвих засобів спілкування з національно-культурним компонентом для оформлення висловлювань; коректне дотримання правил і норм спілкування, ритуалів та моделей комунікативної поведінки (вербальних, невербальних, паравербальних);
2. обсяг висловлювання у репліках (на кінець 11 класу – 8), правильно оформлених у мовному відношенні; швидкість мовлення – наявність в усному висловлюванні пауз, повторів (темپ повинен наближуватися до темпу мовлення учня рідною мовою).

Ступінь навченості старшокласників у межах В1 може бути різним. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі повної загальної середньої освіти встановлюють відповідність між вимогами до знань, навичок та умінь і показниками оцінки в балах певного рівня: початкового, середнього, достатнього, високого [5, с. 170]. Таким чином процедура нарахування балів за виконання діагностичного інструментарію узгоджується з вимогами 12-бальної системи оцінювання.

Засоби діагностики ми розробляли з урахуванням структурних складових ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників, етапів формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників та виокремлених вище критеріїв. Відповідно, контроль соціолінгвістичної, соціокультурної і соціальної компетентностей ми здійснювали у тій

же послідовності, що і навчання діалогічного мовлення: від контролю уміння «реплікувати» до контролю вміння будувати діалоги різних функціональних типів.

Поділяємо думку методистів, що з метою контролю та оцінювання рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників слід використовувати тестові завдання з вибірковою відповіддю (множинного, альтернативного, перехресного вибору; тестові завдання на упорядкування) та вільно конструйованою відповіддю (на завершення, підстановку, трансформацію, перефразування, відповіді на запитання) [5, с. 442]. Для перевірки рівня сформованості компетентності в діалогічному мовленні ефективними, як стверджує В. В. Черниш, є комунікативно спрямовані завдання: у вигляді функціональної схеми діалогу або комунікативної ситуації [13, с. 14].

Розроблений нами діагностичний інструментарій охоплює 20 завдань. Для перевірки рівня сформованості лінгвосціокультурної обізнаності, зокрема знань мовних і мовленнєвих засобів з національно-культурною семантикою; культурологічних, країнознавчих, соціокультурних й міжкультурних знань; знань культурно-специфічних правил і норм спілкування, стандартизованих моделей комунікативної поведінки, паравербальних і невербальних засобів спілкування здобувачам освіти було запропоновано виконати 12 тестових завдань множинного вибору. Максимальна кількість отриманих балів за цю частину виконаної роботи – 3. Наведемо приклади таких тестів, орієнтованих на перевірку зазначених знань.

Aufgaben 1–12 (3 Punkten): Wählen Sie die richtige Antwort aus.

1. Ein typisch deutsches Sprichwort ist: Morgenstund hat _____.

- a) keinen Plan
- b) viel Kaffee
- c) Gold im Mund
- d) viel Stress

2. In welcher Stadt findet jedes Jahr das Oktoberfest statt?

- a) Berlin
- b) Hamburg
- c) Stuttgart
- d) München

3. Welche Geste bedeutet in Deutschland „Alles in Ordnung“?

- a) Daumen hoch
- b) Zeigefinger auf Stirn
- c) Kopfschütteln
- d) Handfläche auf Brust

4 – 12. <...>.

Наступні завдання спрямовані на визначення ступеня повноти розуміння лінгвосціокультурної інформації в усному спілкуванні НМ. Максимальна кількість отриманих балів за наступні 8 завдань – 9. Контроль здійснювався нами поетапно, в тій послідовності, яку передбачала представлена нами модель формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.

Так, на етапі «реплікування» здобувачам освіти були запропоновані завдання на підбір відповідної репліки. Наприклад:

Aufgaben 13–14 (2 Punkten): Lesen Sie die jeweilige Situation. Wählen Sie eine passende Replik – entweder als Initiative (Sie beginnen) oder als Reaktion auf die gegebene Äußerung. Achten Sie auf die kulturellen Besonderheiten im Sprachgebrauch in Deutschland.

Dein Freund sagt: „Ich liebe das Oktoberfest! Die Stimmung ist einfach fantastisch.“ Deine Aufgabe: Reagiere auf diese Äußerung.

---

14. <...>.

Здобувачі освіти також виконували вправи на доповнення діалогів країнознавчого характеру діалогічними єдностями. До прикладу:

Aufgaben 15–16 (2 Punkten): Ergänzen Sie den folgenden Dialog, indem du sinnvolle dialogische Einheiten einfügst. Achten Sie auf den kulturellen Kontext.

A: Hallo! Du lebst jetzt seit ein paar Jahren in Deutschland. Wie gefällt es dir hier?

B: _____

A: Interessant! Gibt es eine Tradition, die dich besonders überrascht hat?

B: Ja, zum Beispiel das Oktoberfest! Ich wusste, dass es berühmt ist, aber ich habe nicht erwartet, dass so viele Menschen in Tracht kommen.

A: Ja, Lederhosen und Dirndl sind typisch für Bayern. Aber in anderen Regionen gibt es auch spannende Feste. Kennst du den Karneval?

B: _____

16. <...>.

Наступні два завдання передбачали впорядкування ряду реплік задля побудови мікродіалогів культурологічного спрямування. Наприклад:

Aufgaben 17–18 (2 Punkt): Bringen Sie die Sätze in die richtige Reihenfolge und bilden Sie einen sinnvollen Mikrodialog.

___ Das klingt super! Ich wollte schon immer den Fernsehturm sehen.

___ Na klar! Wir können zuerst zum Alexanderplatz gehen.

1 Hallo! Ich bin Olga, eine Austauschschülerin aus der Ukraine. Ich bin gestern früh in Berlin angekommen. Ich bleibe zwei Tage hier.

___ Nein, noch nicht. Ich war nur im Hotel und im Supermarkt.

___ Hallo! Ich bin Erika. Willkommen in Berlin! Dann hast du noch nicht viel gesehen, oder?

___ Hast du Lust, heute die Stadt ein bisschen zu entdecken.

___ Ich finde Berlin wirklich spannend. Alles ist so toll und modern!

___ Und danach könnten wir zum Brandenburger Tor laufen – das ist nicht weit.

18. <...>.

Беручи до уваги те, що одна із найважливіших психологічних особливостей діалогічного мовлення – ситуативність [Ніколаєва_методика, с.305], здобувачам освіти були запропоновані завдання на побудову діалогів різних функціональних типів (діалог-повідомлення інформації, діалог-міркування, діалог-обмін враженнями / думками) на основі відповідних навчальних комунікативних ситуацій. Поділяємо думку методистів: наявність таких ситуацій створює для учнів уявні умови, наближені до реального усного спілкування [Панова та ін., с. 147]. Для прикладу:

Aufgaben 19–20 (4 Punkten): Erstellen Sie einen Fragedialog zum Thema „Was ist typisch deutsch?“ entsprechend der vorgegebenen kommunikativen Lernsituation. Verwenden Sie dabei die vorgegebenen Redemittel.

Zwei Jugendliche unterhalten sich darüber, was „typisch deutsch“ ist. Einer ist aus Deutschland, der andere ist Austauschschüler. Sie sprechen z. B. über typische deutsche Eigenschaften wie Pünktlichkeit, Ordnung, Umweltbewusstsein oder Essgewohnheiten. Der deutsche Jugendliche erklärt einige Traditionen und Verhaltensweisen, während der Austauschschüler seine Eindrücke und Beobachtungen schildert.

Ordnung muss sein.

Ein gutes Beispiel dafür ist ...

Im Großen und Ganzen ...

Власне експериментальне навчання здійснювалося відповідно до запропонованої нами моделі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників та розробленої підсистеми вправ. Структура такого навчання включала презентацію нового мовного і мовленнєвого матеріалу, вправління, практику і контроль з боку експериментатора або самоконтроль.

Варто зазначити, що на всіх етапах експериментального навчання відбувалася активізація пізнавального інтересу та діяльності здобувачів освіти, використовувалися різні джерела лінгвосоціокультурної інформації, реалізувалися міжпредметні зв'язки тощо. Не менш значущим вважаємо також врахування психологічних особливостей учнів цієї вікової категорії, важливість мотивування їх до вивчення НМ, створення емоційно позитивного психологічного середовища. Такий підхід сприяв ефективності заявленої методики.

Зокрема, у межах виучуваних у СШ тем на кожному занятті старшокласникам пропонувалися завдання, які враховували лінгвосоціокультурну складову. Серед найефективніших відмітимо вправи на оволодіння соціолінгвістичною компетентністю – тести на відповідність мовного вираження ситуації (добір правильних мовних і мовленнєвих засобів з національно-культурною семантикою у різних контекстах спілкування), рольові ігри, аналіз проблемних ситуацій (наведення фраз і варіантів їх використання за певних комунікативних умов) та ін.; соціокультурною – культурознавчі вікторини (опрацювання питань щодо географії, історії, економіки, культури тощо країни виучуваної мови), аналіз текстів країнознавчого характеру, переклад і тлумачення німецьких культурних явищ (наприклад, що означає «Advent», «Oktoberfest» тощо), проекти (на такі теми як «Deutsche Bräuche und Feste», «Berühmte Deutsche тощо), кейси та ін.; соціальною – інтерактивні ситуації спілкування (участь у дискусіях, дебатах, переговорах), аналіз комунікативних стратегій (як поводитися у конфліктних або формальних ситуаціях), спостереження за реальним спілкуванням (аналіз автентичних відео, аудіозаписів) та ін..

Дієвою формою роботи за таких умов вважаємо парну. У цьому випадку перевіряється не лише вміння учнів продукувати усне спілкування НМ з урахуванням лінгвосоціокультурних складових, але й сприймати мовлення партнера, реагувати на нього, проявляти емпатію і міжкультурну толерантність.

Зауважимо, що навчальний матеріал, поданий у підручниках з НМ, не достатньо, на наш погляд, охоплює лінгвосоціокультурну складову: у межах більшості тем подається фрагментарно або ж зовсім відсутній (за винятком теми «Країни виучуваної мови (за вибором)»). Відтак шляхом залучення рефлексії старшокласники почали знаходити ефективні шляхи самостійного пошуку лінгвосоціокультурної інформації у додаткових джерелах. У свою чергу це сприяло зростанню їхньої зацікавленості у вивченні такого матеріалу та підвищенню навчальної активності.

Післяекспериментальний зріз був проведений з метою визначення рівня сформованості ЛСК в усному спілкуванні НМ мовою здобувачів на кінець експериментального навчання. Аналіз отриманих результатів мав стати каталізатором щодо подальшого застосування та редагування заявленої нами методики. Завдання післяекспериментального зрізу були такими ж, як і доекспериментального, і відрізнялись лише змістовим наповненням.

Заключним етапом експерименту стало післяекспериментальне опитування учасників експерименту щодо ефективності запропонованої нами методики формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників. До 10 запитань були запропоновані варіанти відповідей; два наступні передбачали відкриті відповіді щодо враження від нашої методики та пропозицій стосовно її покращення. Для прикладу:

Чи вважаєте Ви, що вивчення німецької мови не можливе без урахування її культури?

так

ні

інше

– 11. <...>.

12. Які Ваші пропозиції щодо покращення представленої методики?

Результати дослідження думок здобувачів освіти підтвердили важливість культурологічних знань, навичок, умінь у процесі оволодіння усним спілкуванням НМ. Відповіді засвідчили ефективність заявленої методики, зокрема висловлені думки щодо важливості вивчення лінгвокраїнознавчих матеріалів, позитивної ролі автентичних зразків, впровадження різних методів (інтерактивних, проєктних, кейс-методу), форм роботи (парних, групових) тощо. Це, як стверджують старшокласники, сприяє попередженню міжкультурних непорозумінь в усному спілкуванні НМ, мотивує їх до навчання та розширює світогляд. Серед заявлених пропозицій – зустрічі з носіями виучуваної мови, можливість перебування у природному мовному середовищі.

Окрім цього, задля моніторингу ефективності заявленої методики проводилися також систематичні спостереження за світнім процесом, бесіди з учителями, викладачами і здобувачами освіти.

Висновки

Таким чином, на етапі підготовки та організації експерименту ми висунули гіпотезу, яка визначила мету і завдання експериментального навчання, обрали ЕГ, розробили діагностичний інструментарій та відібрали відповідні критерії оцінювання. Проведення самого експерименту охоплювало чотири фази: передекспериментальний зріз, експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз та післяекспериментальне опитування.

Предметом подальшого наукового пошуку стане обґрунтування та висвітлення діагностики сформованості ЛСК в аудіювання учнів СШ.

Список використаних джерел

1. Євдокімов В. І., Агапова Т. П., Гаврик І. В., Олійник Т. О. Педагогічний експеримент: навч. посіб. для студ. пед. вузів; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків: ТОВ «ОВС», 2001. 148 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис... д-ра. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгвіст. ун-т. Київ, 2012. 770 с.
4. Кокнова Т. А. Методологія лінгвометодичного дослідження: навч. посіб. для маг. ф-ту іноз. мов. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2019. 150 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ: Академія, 2010. 328 с.
7. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи (2017). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення 02.04.2025).
8. Нацюк М. Б. Методика формування у майбутніх учителів англійської мови лінгвосоціокультурної компетентності у читанні художньої літератури: дис. ...

- канд. пед. наук: 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 340 с.
9. Ніколаєва С. Ю. Методи та організація сучасних досліджень з методики навчання іноземних мов і культур: навч.-метод. посібник для студентів магістратури та аспірантури. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2019. 136 с.
  10. Осадча Н. В. Формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках країнознавства: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2018. 440 с.
  11. Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13> (дата звернення 02.04.2025).
  12. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
  13. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетентності в англомовному діалогічному мовленні. Іноземні мови. 2012. № 1. С. 9–16. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=im_2012_1_3 (дата звернення 02.04.2025).
  14. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгвіст. ун-т. Київ, 2015. 622 с.